

Palkkaindeksoinnin teoriaa

Jouko Vilmunen: »Labour Markets, Wage Indexation and Exchange Rate Policy», Suomen Pankki, Sarja B: 45, Helsinki 1992, 159 s.

Jouko Vilmunen on väitöskirjassaan paneutunut ajankohtaisen ja tärkeään aiheeseen, sillä valuuttakurssijärjestelmät, palkkojen muodostusmekanismit ja reaali-palkkojen jäykkyys ovat tärkeitä kysymyksiä sekä avoimen talouden toimintamekanismissa että käytännön talouspolitiikassa. Palkkojen määräytyminen ja indeksointijärjestelmät ovat myös kaiken aikaa olleet keskeinen taloustieteellinen tutkimuskohde. Työstä löytyykin runsaasti yhtymäkohtia ajankohtaiseen kirjallisuuteen.

Jos katsotaan työn kokonaisrakennetta, voidaan todeta, että ensimmäinen pääosa, luku 2, laajentaa avoimeen talouteen 1970-luvun lopulta, *Jo Anna Graylta* ja *Stanley Fischeriltä* peräisin olevan palkkaindeksoinnin makrotaloudellisia seurauksia analysoivaa teoriaa. Mallikehikkona on varsin perinteinen »oppikirja-» tai »vanhakeynesiläinen» makromalli, jossa kuitenkin on rationaaliset odotukset ja tietysti palkkaindeksointisääntö. Tämäntyyppiset mallit tulivat suosituiksi 1970-luvun lopussa ja viime vuosikymmenellä niitä on laajalti käytetty soveltavassa makroanalyyseissä.

Vilmusen kontribuutio jakaantuu tällä kohtaa kahteen osaan. Ensiksi työssä tarkastellaan Gray—Fischerin analyysin laajentamista pieneen avoimeen talouteen, jossa ostovoimaparieteetti määrittää hintatason. Kiinnostuksen kohteena ovat sekä optimaalisen palkkaindeksoinnin aste että valuuttakurssin joustavuuden aste. Vilmunen analysoi työssä sekä »yhteisoptimin» (sekä indeksointiaste että interventioaste optimoidaan) että yksittäisinstrumentin optimaalisuutta (toisen parametrin ollessa kiinnitettynä).

Luvun loppupuolella tulee lisätekiäksi talouden avoimuuden aste ja työssä analysoidaan sen vaikutusta optimaaliseen indeksointiin ja valuuttakurssi-interventioihin. Tältä osin työ

laajentaa mm. *Aizenmanin* ja *Frenkelin* tutkimuksia painottamalla nimenomaan valuuttakurssijärjestelmän valintaa. Jälleen analyysisä viedään lävitse sekä yhteisoptimaalisuuden että yksittäisen instrumentin optimaalista asiantaa koskevat tarkastelut.

Kuten *Vilmunenkin* huomauttaa, Gray—Fischerin tapaan rakenneltuja malleja palkkaindeksoinnista voidaan monessa suhteessa pitää kovin »tyyllitelyinä». Viime vuosikymmenen aikana onkin palkkojen määräytymistä ammattiliittojen (ja työnantajaliittojen) hallitsemilla työmarkkinoilla tutkittu erittäin vilkkaasti. Niinpä perustellusti työssä kohdistetaan suuri huomio Gray—Fischerin analyysia kehittyneempiin tapoihin analysoida palkkojen määräytymistä. Luvun kolme tehtävänä on rakentaa palkkayhtälö, joka perustuu ammattiliittoja ja palkkojen määräytymistä koskevaan kirjallisuuteen. Valittu versio tästä teoriasta on eräs muunnos yleisestä *John Nashin* 1950-luvun alussa esittämästä ratkaisusta bilateraaliselle neuvotteluongelmalle, jota sitten sovelletaan palkkaneuvotteluun ns. *right-to-manage* -mallissa. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan tapaus-ta, jossa palkat määritetään neuvottelussa (eli kooperatiivisen ratkaisukäsitteen kautta), mutta työnantajan oikeudeksi jää määrittää työllisyyden taso.

Neljännessä luvussa väittelijä soveltaa edellisen luvun neuvotteluratkaisusta saatua palkkayhtälöä konventionaalisessa vanhakeynesiläisessä kehikossa ja johtaa jälleen optimaalista palkkaindeksointia ja valuuttakurssi-interventioita koskevat tulokset. Huomattava uutuus suhteessa aikaisempaan Gray—Fischer -tyyppiin kehikkoon on, että nyt myös *steady state* -ratkaisu riippuu näistä parametreista. Tällöin optimaalisuus-kriteerissä tulee ottaa huomioon sekä *steady state* -kriteeri että stabilisaatio-kriteeri. Analyysin kohteena on erityisesti valuuttakurssijärjestelmän ja indeksointiasteen vaikutus kokonaistuotannon *steady state* -tasoon. Lisäksi työssä tarkastellaan instrumenttien optimaalisuutta, kun tavoitefunktio ottaa (tietyin painoin) huomioon molemmat kriteerit.

Yleisenä arviona on todettava, että väittelijä esittää useita tärkeitä lisätuloksia olemassa olevaan kirjallisuuteen ja tässä suhteessa työtä on pidettävä hyödyllisenä kontribuutiona. Kun tutkimus on vielä varsin huolellisesti kytetty alueen aikaisempaan kirjallisuuteen, on työ tässä suhteessa hyvä kokonaisuus. Väitöskirjassa on kuitenkin eräitä kohtia, joihin voidaan kohdistaa kritiikkiä, ja käsittelen niitä seuraavaksi.

Yksi kommentin ansaitseva kohde on valittu näkökulma palkkaindeksointiin. Työssä pyritään mm. johtamaan optimaalinen indeksoinnin aste. Tämän optimoinnin tulkinta ei ole kovin selväpiirteinen. Ehkä luontevampaa olisi ajatella, että palkkaindeksoinnin aste (ja kaikei sen muoto) määräytyvät työmarkkinoilla neuvotteluissa. Tällöin voidaan kuitenkin esittää epäilyjä tavoitefunktion muodosta. Työssä ei esitetä kunnollisia perusteluja sille, että johdetaan optimaalinen palkkaindeksoinnin aste vain optimoimalla tavoitefunktio. Indeksoinnin jättäminen neuvottelun ulkopuolelle on ongelma myös työn loppuosassa, jossa nimenomaan halutaan integroida neuvottelukehikko osaksi makroanalyysia. Tällä kohden perusteena on ongelman monimutkaisuus: analyttista ratkaisua ei ole löydettävissä. Lieventävänä tekijänä todettakoon, että tämä kritiikin kohde koskee vain osaa tuloksista, ja mm. yhden instrumentin optimaalisuutta koskevat tarkastelut ovat erittäin hyvin perusteltuja.

Toinen ja samalla suurin kritiikkini kohde on kolmannessa luvussa suoritettu muunnos Nashin *bargaining*-ongelmalle. Tältä osin ongelmana on se, että valittu muunnos toteuttaa kaikki muut Nashin aksioomat neuvottelutuloksen Pareto-optimaalisuutta lukuunottamatta. Kun kyseessä on joka tapauksessa kooperatiivinen ratkaisu, olisi odottanut kunnollista perustelua Pareto-optimaalisuuden puutteelle. Onneksi luvun kolme liitteessä Vilmunen esittää Nash-menettelyn antama ratkaisun, mikä poikkeaa varsin vähän aikaisemmasta tuloksesta. Liitteen perusteella on nähtävissä, että neljännen luvun useimmat päätulokset eivät oleellisesti muutu käytettäessä Nash-ratkaisua.

Loppuarviona haluan todeta, että väitöskirja on monessa suhteessa ansiokas esittäessään uusia tuloksia Gray—Fischer -tyyppisessä indeksoinnin seurauksia analysoivaan teoriaan. Työssä johdetut tulokset ovat hyödyllisiä laajennuksia ja lisäyksiä tähän kirjallisuuteen. Olen kriittinen kolmannessa luvussa rakennetun palkkaneuvottelumallin suhteen. Esitetyn idean perusteet ovat mielestäni heiveröiset. Pitäytyminen Nash-ratkaisussa olisi ollut kunnolla perusteltu menettely ja johtanut paljolti samoihin tuloksiin neljännessä luvussa. Vain joissakin yksityiskohdissa olisi tullut eroa. Työssä on myös turhan paljon viimeistelemättömyyksiä, ja lukijan onkin syytä pyytää errata kirjoittajalta.

Seppo Honkapohja